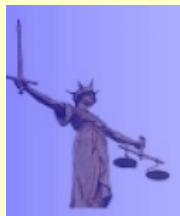

VYLOUČENÍ RUSKÝCH ATLETŮ Z MEZINÁRODNÍCH SOUTĚŽÍ: NUTNÝ KROK V BOJI PROTI DOPINGU?

Jan Exner

Student 5. ročníku Právnické fakulty UK¹

(jenda.ex@gmail.com)

ÚVOD

V důsledku zjištění nezávislé vyšetřovací komise Světové antidopingové agentury (WADA) pozastavila Rada Mezinárodní atletické federace (IAAF) v pátek 13. listopadu 2015 dočasně členství Ruské atletické federaci (RAF). V důsledku tohoto rozhodnutí nesmějí ruští atleti startovat na mezinárodních soutěžích a pokud RAF neprovede reformy, které po ní IAAF požaduje, je v ohrožení i jejich účast na letních olympijských hrách 2016 v Riu de Janeiro. Jde o nutný krok na cestě k očistění světové atletiky od dopingu, nebo o protiprávní uplatnění principu kolektivní viny?

WADA hraje v boji proti dopingu klíčovou roli. Jejím úkolem je mimo jiné přijímat a uvádět do praxe politiky a procesy v souladu se Světovým antidopingovým kodexem (dále jen „Kodex“)² a monitorovat dodržování Kodexu jeho smluvními stranami.³ Za tím účelem WADA iniciuje vlastní vyšetřování porušení antidopingových pravidel a souvisejících aktivit.⁴ S tímto cílem vznikla v prosinci 2014

nezávislá vyšetřovací komise, jejímž úkolem bylo prověřit obvinění Ruska ze systematického státem podporovaného dopingu, které vznesl dokument německé televizní stanice ARD s názvem „Tajemství dopingu: jak Rusko vytváří své vítěze?“⁵

ZPRÁVA NEZÁVISLÉ VYŠETŘOVACÍ KOMISE WADA

Závěry zprávy komise, které potvrzují systematický státem podporovaný doping v Rusku, šokovaly celý sportovní svět. Dopingový komisař vyskakuje z okna hotelu, aby unikl policejnímu sledování. Trenéři podplácejí sportovce, aby brali zakázané látky a ti naopak podplácejí antidopingové orgány, aby jejich delikty kryly. Ruské tajné služby odposlouchávají dění v moskevské antidopingové laboratoři, kde působí jako inženýři bývalí agenti Výboru státní bezpečnosti (KGB). Zní to jako scénář akčního hollywoodského filmu. Dle zprávy se jedná o aktuální podobu ruské atletiky.⁶

¹ Rád bych na tomto místě poděkoval JUDr. Gerhardtovi Bubníkovi, LL.M. a Janu Woskovi za jejich čas, trpělivost a cenné náměty při zpracování v článku obsažené problematiky. Veškeré chyby však zůstávají čistě mojí odpovědností.

² Část 3, čl. 20.7.1. Kodexu. Kodex je možné nalézt zde:

<https://wada-main-prod.s3.amazonaws.com/resources/files/wada-2015-world-anti-doping-code.pdf>.

³ Část 3, čl. 20.7.2. Kodexu.

⁴ Část 3, čl. 20.7.10. Kodexu.

⁵ Dokument je možné shlédnout v němčině s anglickými titulky zde:

<https://www.youtube.com/watch?v=iu9B-ty9JCY>.

⁶ Celou zprávu nezávislé vyšetřovací komise WADA je možné nalézt zde:

Více než třistastránková zpráva, která je jenom prvním krokem nezávislé vyšetřovací komise WADA na cestě k vyčištění světové atletiky od dopingů, vrhá stín na výkony ruských atletů a na jejich výsledky na olympijských hrách 2012 v Londýně a 2014 v Soči. Účast Ruska na dopingových praktikách prokazují dle zprávy mnohá svědectví hovořící o tlaku vyvinutém ministerstvem sportu a Federální službou bezpečnosti (FSB, bývalá KGB) na provádění antidopingových kontrol s cílem umožnit ruským atletům pokračovat v přípravě bez podezření na užívání zakázaných látek. Předseda vyšetřovací komise WADA Dick Pound k závěrům zprávy uvedl, že „tohle vše se nemohlo odehrát bez vědomí ruských úřadů, tedy aniž by tyto daly svůj souhlas, explicitní nebo implicitní.“⁷

DOPINGOVÁ STUDENÁ VÁLKA

Závěry vyšetřovací komise oživují myšlenky na systematický státní doping, který probíhal v tehdejší východní bloku v 80. letech minulého století. Zejména z ruské strany nyní často zaznívá, že jde o politický tah a další pomyslný úder západu na dopingové frontě pokračující Studené války. Dick Pound však v průběhu tiskové konference naznačil, že jde jen o „špičku ledovce“ a že se problém může velmi brzy dotknout i jiné atletické velmoci – Keni.

Ruští atleti jsou dle komise, stejně jako za éry Sovětského svazu, před výběrem ze dvou alternativ – dopovat, nebo opustit národní tým a vzdát se veškeré podpory od státu. Sportovci jsou pod tlakem svých trenérů a antidopingové komisaři pod tlakem státních úřadů. Dle svědků navštěvovali agenti tajné služby pravidelně antidopingovou laboratoř v Moskvě, která

analyzovala vzorky odevzdané během velkých sportovních akcí, které se v Rusku odehrály – Mistrovství světa v atletice 2013, olympijské hry 2014 v Soči a světový šampionát v plavání 2015. Antidopingovým komisařům byly dle zprávy odposlouchávané telefony, v jejich kancelářích byly nainstalovány štěnice a bylo jim zabráněno svobodně informovat WADA o dění v laboratoři a výsledcích jejich testů.

Ředitel moskevské laboratoře Grigory Rodchenkov, který dohlížel na manipulaci s odebranými vzorky a na jejich analýzu, přijímal dle zprávy úplatky od ruských sportovců za to, že kryl jejich doping. Rodchenkov sám přiznal, že v prosinci 2014 – tři dny před plánovanou návštěvou inspektorů WADA – zničil více než 1400 odebraných vzorků, aby WADA nemohla uskutečnit nové testy v některé jiné z jí akreditovaných laboratoří.

Sečteno, podtrženo, závěry zprávy komise jasně ukazují na státem podporovaný systematický doping v Rusku. Vyšetřovací komise žádá vyloučení ruských sportovců z atletických soutěží, včetně těch v rámci olympijských her 2016 v Brazílii, a odebrání akreditace moskevské antidopingové laboratoři. K realizaci druhého návrhu přistoupila WADA ihned po zveřejnění závěrů zprávy. Komise navíc volá po doživotním zákazu činnosti pro pět ruských atletů, mezi které patří například i olympijská vítězka 2012 z Londýna v běhu na 800 metrů Mariya Savinova.

DOČASNÉ POZASTAVENÍ ČLENSTVÍ RAF V IAAF

IAAF potrestala RAF za provinění proti antidopingovým pravidlům velmi přísně, když dočasně pozastavila její členství a tudíž

https://wada-main-prod.s3.amazonaws.com/resources/files/wada_independent_commission_report_1_en.pdf.

⁷ Záznam celé konference z 9. listopadu 2015, během níž nezávislá vyšetřovací komise WADA představila svoji zprávu, je možné nalézt zde: <https://www.wada-ama.org/en/resources/world-anti-doping-program/independent-commission-report-1>.

znemožnila ruským atletům účast na mezinárodních soutěžích. Stejně jako WADA, také IAAF hraje v boji proti dopingu důležitou úlohu. Jejím úkolem dle Kodexu je mimo jiné stanovit jako podmínku členství soulad politik, pravidel a programů národních členských atletických federací s Kodexem.⁸ Této povinnosti IAAF dostala v čl. 8 b) své Ústavy ve spojení s čl. 30 (2) svých Soutěžních pravidel.⁹ V případě, kdy některá z členských národních federací IAAF poruší antidopingová pravidla, má Rada IAAF v zásadě dvě možnosti – dočasně pozastavit členství dané federace v IAAF,¹⁰ nebo vyloučit atlety dané členské federace z jednoho nebo více druhů mezinárodních soutěží.¹¹

Rada IAAF vyslala Rusku jasný signál nekompromisního boje proti dopingu přijetím první „tvrďší“ sankce, když na videokonferenci konané v pátek 13. listopadu 2015 jasným verdiktem 22 hlasů pro a 1 hlasu proti dočasně pozastavila RAF její členství v IAAF. Zároveň se Rada IAAF vyjádřila v tom smyslu, že dočasnou suspendaci nehodlá zrušit do okamžiku, než Rusko provede příslušné reformy směřující k očištění ruského antidopingového systému.¹² Již nyní je jasné, že ruští atleti přijdou minimálně o účast na Halovém mistrovství světa v atletice 2016 v Portlandu, jelikož Rada IAAF se bude hodnocením inspekční návštěvy v Rusku zabývat až týden po skončení šampionátu na svém zasedání 27. března 2015.¹³ V případě, že Rada IAAF ruské reformy nepřijme, hrozí tamním atletům i neúčast na vrcholu jejich

čtyřletého snažení – letních olympijských hrách 2016 v Riu de Janeiro.

OCHRANA ČISTÝCH SPORTOVců NA PRVNÍM MÍSTĚ?

Rozhodnutí Rady IAAF pozastavující členství RAF vyvolává právní otázky týkající se aplikace kolektivní viny i na ty ruské atlety, kterým nebylo nikdy prokázáno porušení antidopingových pravidel. S pozastavením členství RAF v IAAF související nemožnost startovat na mezinárodních soutěžích totiž dopadá na všechny ruské atlety, tedy i na ty „čisté“. Jak RAF, tak i jednotliví ruští atleti se případně mohou proti rozhodnutí Rady IAAF bránit u Arbitrážního soudu pro sport (CAS) v Lausanne. Jedním z hlavních cílů Mezinárodního olympijského výboru (MOV) i IAAF je ochrana čistých sportovců. Je otázkou, zda aplikace kolektivní viny na všechny ruské atlety tento cíl nepopírá.

Domnívám se, že Rada IAAF vybrala nejlepší možné řešení z těch, které měla k dispozici, a to i přes některé negativní důsledky, které s sebou její rozhodnutí přináší. K naplnění cíle IAAF v podobě vyčištění atletiky od dopingu by nestačilo potrestat několik vybraných sportovců, trenérů nebo funkcionářů, u kterých by bylo po složitém vyšetřování shledáno porušení antidopingových pravidel. Ruská atletika je natolik velká a silná, že potrestané jedince okamžitě nahradilo mnoho nových atletů ochotných dopovat a osob, které by je do toho nutili nebo jim v tom pomáhali. Takový krok by rány systému nezahojil. V konečném

⁸ Část 3, čl. 20.3.1. Kodexu.

⁹ Čl. 8 b) Ústavy (Constitution) IAAF ve spojení s čl. 30 (2) Soutěžních pravidel (Competition Rules). Ústavu IAAF je možné nalézt zde: <http://www.iaaf.org/about-iaaf/documents/constitution>.

Soutěžní pravidla jsou dostupná na: <http://www.iaaf.org/about-iaaf/documents/rules-regulations>.

¹⁰ Čl. 45 (3) a) Soutěžních pravidel IAAF.

¹¹ Čl. 45 (3) e) Soutěžních pravidel IAAF.

¹² IAAF provisionally suspends Russian member federation ARAF, IAAF, 13. listopadu 2015: <http://www.iaaf.org/news/press-release/iaaf-araf-suspended>.

¹³ Halový šampionát bude bez Rusů, závěry inspekce bude mít IAAF až po něm, *iDNES.cz*, 19. listopadu 2015:

http://sport.idnes.cz/rusko-atletika-doping-halove-mistrovstvi-sveta-brezen-pil-atletika.aspx?c=A151119_183436_atletika_tof.

důsledku by na to opět doplatili čisté atleti, pro které by se nic nezměnilo. Pokud chce být IAAF v naplňování svého cíle efektivní, musí se zaměřit právě na systém jako úrodnou půdu, ze které doping roste jako z vody.

Historie olympijských her nabízí řadu příkladů, kdy jednotliví sportovci „trpěli“ za účelem naplnění zájmu systému. Sportovci západních zemí nemohli startovat na letních olympijských hrách 1980 v Moskvě z důvodu politického bojkotu na protest proti invazi Sovětského svazu do Afghánistánu. O čtyři roky později přišlo z důvodu odvetného bojkotu mnoho sportovců ze zemí spojenců Sovětského svazu, včetně těch československých, o možnost závodit na letní olympiádě v Los Angeles. Od roku 1964 až do roku 1992 nemohli na olympijských hrách soutěžit jihoafričtí sportovci černé pleti z důvodu vyloučení jejich země kvůli apartheidu. Tento zákaz přitom paradoxně mířil právě na jejich podporu. V posledním uvedeném příkladu je možné spatřit paralelu se současnou situací ruských atletů. IAAF přistoupila k dočasnému vyloučení ruských sportovců z mezinárodních soutěží s cílem ochrany čistého sportu a čistých sportovců do budoucna. Ukázala, že to s bojem proti dopingu myslí vážně a zvolila nejefektivnější prostředek k dosažení svého cíle. Individuální zájmy ruských atletů by v tomto případě měly ustoupit vyčištění dopingem zaplaveného systému.

Na podporu rozhodnutí IAAF je navíc třeba dodat, v případě její systematické nečinnosti v boji proti dopingu by atletice jako takové hrozilo vymazání z programu olympijských her. Kodex je totiž závazný pro celé Olympijské hnutí¹⁴ a Zasedání v podobě valného shromáždění členů MOV disponuje dle

Olympijské charty pravomocí vůči mezinárodním sportovním federacím vyřadit určitý sportu z programu her mimo jiné z důvodu porušení Kodexu danou mezinárodní federací.¹⁵ Takový krok by si jistě nepřáli ani čisté sportovci a i v tomto ohledu je tedy třeba rozhodnutí IAAF podpořit. V tomto ohledu musím poupravit svůj dříve vyřčený názor na nepřijatelnou aplikaci kolektivní viny.¹⁶

Rusové před sebou mají nelehký úkol dodat v dohledné době IAAF záruky o reformách antidopingového systému. Atletické soutěže v rámci olympijských her v Rio de Janeiro začínají 12. srpna 2016.

Working Papers ČSMP

Working Papers České společnosti pro mezinárodní právo jsou sérií tematicky orientovaných příležitostných publikací, kterou ČSMP zavádí vedle *Bulletinu ČSMP* (vychází od roku 2012) a anglicky psané ročenky *Czech Yearbook of Public & Private International Law* (vychází od roku 2010). Cílem *Working Papers* je podat středně dlouhou analýzu určitého, ideálně aktuálního problému mezinárodních vztahů z pohledu mezinárodního práva (veřejného, soukromého i práva evropského). *Working Papers* procházejí zjednodušeným recenzním řízením, jež má zajistit potřebnou kvalitu textů, aniž by ohrozilo jejich publikaci v době, kdy je téma aktuální. *Working Papers* mohou sloužit jako podklad k některému ze setkání ČSMP. Dostupné jsou online.

¹⁴ Pravidlo 43 Olympijské charty, Olympijskou chartu účinnou od 2. srpna 2015 je možné nalézt zde: http://www.olympic.org/Documents/olympic_charter_en.pdf.

¹⁵ Pravidlo 59 1.1.2 a) Olympijské charty.

¹⁶ J. Exner, „Přijdou ruští atleti o letní olympijské hry 2016 v Rio de Janeiro?“, *Jiné právo*, 15. listopadu 2015: <http://jinepravo.blogspot.cz/2015/11/prijdou-rusti-atleti-o-letni-olympijske.html>.